

**Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vəsitələrinin
İnkisafına
Dövlət Dəstəyi Fondu**

14-cü istiqamət: Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Azərbaycanın mədəni irsinin çox böyük bir hissəsini Qarabağın tarix və mədəniyyət abidələri təşkil edir. Bəşəriyyətin qədim insan yaşayış məskənlərindən biri kimi tarixə düşən Qarabağ "Azıx", "Tağlar" və digər arxeoloji abidələrlə, habelə Qafqaz Albaniyasına aid mədəni irslə zəngindir.

Çox təəssüflər olsun ki, hazırda bu irsin böyük bir hissəsi erməni vandalizminin qurbanı olub, xeyli bir hissəsinin isə milli identikliyi dəyişdirilərək erməniləşdirilib. Ermənistanın işğalçı, terrorçu hərbi qruplaşmaları tərəfindən işğal edilən torpaqlarımızda ermənilər bəşər tarixində analoqu olmayan cinayətlər törədiblər.

Azərbaycan mütəxəssislərinin hesablamalarına görə, işğal edilmiş ərazilərimizdəki 400-dən çox tarix və mədəniyyət abidəmizin 200-dən çoxu ermənilər tərəfindən erməniləşdirilib.

Abidələrimizə qarşı ermənilərin törətdikləri vandalizm aktlarına beynəlxalq təşkilatlar niyə göz yumurlar?

Azərbaycanın 28-30 il terrorçu Ermənistanın işğal altında olan ərazilərində abidələrimizə qarşı törədilən cinayətlərə indiyə qədər hansısa bir beynəlxalq təşkilat tutarlı cavab verməyib. Bu məsələ ilə bağlı münasibət bildirenlər olubsa, onlar da bu haqda cəndərdi danışılar. Baxmayaraq ki, illərdi Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi, Xarici İşlər Nazirliyi, ölkəmizin xarici dövlətlərdəki səfirlikləri, diplomatik korpusları Azərbaycan abidələrinə qarşı ermənilərin həyata keçirdikləri vandalizm və saxta-carlıqla bağlı aidiyyəti beynəlxalq qurumlara sənədlər, faktlar təqdim ediblər, beynəlxalq təşkilatların tribunalarında bu barədə beynəlxalq ictimaiyyətə məlumatlar veriblər. Lakin hələ də buna görə Ermənistanı qarşı hər hansı bir sanksiya tətbiq edilməyib.

Qeyd edək ki, bu günlərdə AMEA-nın Qafqazşünaslıq İnstitutunun Qafqaz siyasət şöbəsinin müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Elnur Kəlbizadə "Trend"ə bildirib ki, ermənilər həm işğal etdikləri ərazilərdə yerləşən Azərbaycan xalqının əsrlər boyu yaratdığı, bütün bəşə-

riyyətin irsi sayıla biləcək abidələrə qarşı vandalizm hərəkəti törədiblər. Bu vandalizm hərəkətləri bu günə kimi davam edir.

Tarix və mədəniyyət abidələri hər bir xalqın milli kimliyini, tarixi-mədəni keçmişini özündə əks etdirir. Çox təəssüflər olsun ki, Ermənistanın işğalı altında olan tarix və mədəniyyət abidələrimizin bir çoxunun milli identikliyi erməni separatçıları tərəfindən məhv edilib, abidələrimiz çox çirkin formada erməniləşdirilməyə məruz qalıb.

**Beynəlxalq
təşkilatlar
Qarabağda
tarixi-mədəni irsə
qarşı işğalçı
ölkənin
cinayətlərinə
səslerini
qaldırmalıdırlar...**

Mədəni irsin qorunması ilə məşğul olan bütün bəynəlxalq təşkilatların Azərbaycan torpaqlarında tarix-mədəni irsə qarşı ermənilərin törətdikləri aqressiyaya qəti etirazlarını bildirməli olduğunu dəyən müqəssislərin fikrincə, bu qurumlar uzun illər susduqdan sonra nəhayət ki, indi danışmalı, illər boyu dağıdılan, məhv edilən, erməniləşdirilən, saxtalaşdırılan abidələrimizin hüquqlarını müdafiə etməlidirlər.

Ermənilərin saxtalaşdırması nəticəsində abidələrimizin bir çoxunun simasının, quruluşunun dəyişdirilməsinin beynəlxalq cinayət faktı olduğunu deyən ekspertlər hesab edirlər ki, beynəlxalq mütəxəssislərin təmsilçiliyi ilə bu istiqamətdə araşdırmalar aparılmalıdır. Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarında ermənilərin tarix və mədəniyyət abidələrimizə qarşı qanundankənar işlər gördüyünü dəyən tanınmış tarixçi-etnoqraf Ənvər Çingizoğlu hesab edir ki, artıq torpaqlarımız işğaldan azad edilir və biz beynəlxalq təşkilatlar qarşısında yenidən bu tələbi aktuallaşdırmalıyıq.

"...Azərbaycana qarşı uzun illərdən

Qarabağda tarix və mədəniyyət abidələrimizin erməniləşdirilməsi və dağıdılması beynəlxalq hüquqi qiymətini gözləyən fakt kimi...

**bəri davam
etdirdikləri
ikili yaşamlar
üzündən..."**

"Ermənistan işğal etdiyi Azərbaycan torpaqlarında tarix-mədəniyyət abidələrimizə divan tutub. Elə bu günlərdə faktlar açıqlandı ki, erməni işğalı altında olan torpaqlarımızda olan 400-dən çox tarix-mədəniyyət abidəsinin 200-dən çoxu erməni saxtakarlığına tuş gəlib, onlar düşmən tərəfindən saxtalaşdırılıb. Ermənilər tərəfindən tarix və mədəniyyət abidələrimizin, yaşı minillərlə ölçülən kurqanlarımızın və digər mədəni irsimizin saxtalaşdırmaya məruz qalması bəşəri irsə qarşı böyük cinayətdir. Çox təəssüf ki, beynəlxalq qəşqatların laqeydliyi, Azərbaycana qarşı uzun illərdən bəri davam etdirdikləri ikili yanaşmalar üzündən Ermənistan tərəfindən işğal edilən ərazilərimizdəki abidələrimizin böyük əksəriyyəti erməniləşdirilib. Bizim əlimizdə həmin abidələrin işğaldan əvvəlki fotolarının hamısı var. İndi həmin fotolarla abidələrin indiki vəziyyətini

çirməklə böyük cinayət törədiblər. Bu həm də beşəri mədəni irsə qarşı törədilən cinayətdir. Dünyada mədəni irsin qorunmasına məsul olan, cavabdehlik daşıyan bütün beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən də UNESCO, ICOMOS, ICCROM, eləcə də Beynəlxalq Memarlıq Akademiyası, aidiyyəti təşkilatlar Azərbaycanı Qarabağdakı tarix-mədəniyyət, memarlıq irsinin Ermənistan tərəfindən vandalizmə məruz qoyulmasını birmənalı olaraq arasdırmalıdır. Bu bölgənin gerçək tarixi haqqında həm dövlət rəsmilərimiz, həm elm adamlarımız dəfələrlə beynəlxalq səviyyəli görüşlərdə, tədbirlərdə, elmi konfranslarda məlumatlar veriblər. Bu barədə kifayət qədər elmi nəşrlərimiz, kitablarımız var. Torpaqlarımız tam olaraq işğaldan azad edildikdən sonra Azərbaycan müvafiq beynəlxalq instansiyalara yenidən üz tutmalı və ermənilərin bizim maddi mədəniyyət irsimizə qarşı törətdikləri saxtalaşdırma cinayətlərinə görə cəzalandırılmasına nail olmalıdır".

**"Bizim əlimizdə
kifayət qədər
fakt var, onları
beynəlxalq
təşkilatlara yenidən
təqdim etməliyik"**

Ə.Çingizsoğlu qeyd etdi ki, Qarabağın tarixi, məmurluğu, mədəni irsi ermənilər tərəfindən saxtalaşdırıl- sa da, həqiqət bizim tərəfi- mizdədir və biz düşmən ölkə- nin bütün cinayətlərini beynəlxalq aləmdə ifşa et- mək üçün hazırıq. "Bilirsiz ki, Qarabağın tarixi də, buradakı bütün abidələrin quruluşu da, milli indentik- liyi də silinib. Amma bizim əlimizdə kifayət qədər fakt var, onları beynəlxalq təş-

kilatlarla yenidən təqdim etməliyə və onlardan Ermənistanın cinayətlərinə qarşı cəza tədbirləri görülməsini tələb etməliyə. Burada diqqətçəkən məqamlardan biri odur ki, ermənilər alban xristianlıq dövrünə aid olan abidələri tam olaraq mənimseyiblər, uğurlayıblar. Bu gün torpaqlarımız işğaldan azad olunur və biz işğaldan azad edilən abidələrimizin hamısını yenidən sıyahıya almalı, onları inventarlaşdırmalıyıq. Bunlar bizə həm də abidələri bərpa edərkən lazımdır. Həmçinin də gələcəkdə bu abidələr üzərində tədqiqatlar aparmağımıza imkan yaradacaq. Hələ Sovet dövründə bizim böyük alimlərimiz həmin abidələr üzərində tədqiqatlar aparıblar, onlara aid bütün sənədlər arxivlərdədir. Bu haqda yazılan məqalələr də, aparılan tədqiqatlar da arxivlərdən çıxarılmalı, xüsusi baza yaradılaraq orada yerləşdirilməlidir".

**"Qarabağın erməni
vandalizminə,
saxtalaşdırmaya
məruz qalan
mədəni irsi
beynəlxalq
təşkilatlardan
ədalətli münasibət
qozlayır"**

"Bəşər tarixində Ermənistanı başqa heç bir dövlət işğal etdiyi ərazilərəki abidələrin milli identikliyinə məhv etməyib. Ermənistan isə bu cinayəti etməkdən çəkinməyib. Biz vaxtilə deyirdik, beynəlxalq təşkilatların tribunallarından səsləndirirdik, yazırdıq ki, ermənilər bizim abidələrimize qarşı saxtalaşdırma, erməniləşdirmə həyata keçirirlər, biz fikir vermirdik ki, aidyyəti beynəlxalq təş-

kilatlar işğaldan azad edilən torpaqlarımıza gəlsinlər və erməni vandalizminə məruz qalan abidələrimizin vəziyyətini gözləri ilə görsünlər və Ermənistanın cinayətkar olduğunu bəyan etsinlər. Qeyd etdiyimi kimi, çünki beynəlxalq təşkilatlar uzun illərdir Ermənistanın Azərbaycanın işğal altında olan abidələrinə qarşı həyata keçirdikləri cinayətlərə göz yumurlar, onlar zamanında buna münasibət bildirsəydilər, ermənilər abidələrimizə qarşı bu cür geniş saxtalaşdırma kampaniyası apara bilməzdilər. Təsəvvür edin ki, dünyanın gözü qarşısında ermənilər xarici mütəxəssisləri Azərbaycanın işğalda olan torpaqlarına dəvət edib və Azıxda, Tağlarda qanunsuz arxeoloji tədqiqatlar aparıblar. Şahbulaqda qanunsuz qazıntılar aparmaqla "Tıqranakert şəhərini axtarıblar". Gəlib beynəlxalq təşkilatlar görsünlər ki, onlar xristianlıq dövrü abidələrimizin başına hansı oyunlar gətiriblər. Məscidlərimizi dağıdıblar, məzarlıqlarımızı məhv ediblər. Hesab edirəm ki, beynəlxalq təşkilatlardan ibarət xüsusi işçi qrupu yaradılmalı və erməni vandalizminə məruz qalan abidələrimizin vəziyyətinə qiymət verilməlidir. Bu gün Qarabağın erməni vandalizminə, saxtalaşdırılmasına məruz qalan mədəni irsi beynəlxalq təşkilatlardan ədalətli münasibət gözləyir" - deyə Ə.Çingizoğlu qeyd etdi.

İradə SARIYEVA

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunur.